

Samen Sterk!

Projectresultaat

Bo de Bruijn
Joyce Tijmans
Liesbeth Zink

28-05-2014
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Pedagogiek, Onderzoek & Innovatie

“Creëer de ruimte om groot te zijn!”

Voorwoord

Voor u ligt het projectresultaat van Bo de Bruijn, Joyce Tijmans en Liesbeth Zink. Wij zijn vierdejaars studenten van opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool Arnhem en Nijmegen. Dit onderzoek is uitgevoerd bij Kleur Kinder- en Jeugdzorg, vanuit het lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd'.

De totstandkoming van dit onderzoeksrapport was niet mogelijk zonder onze opdrachtgevers: dhr. J. Wittenaar vanuit Kleur en dhr. W. Grooteboer vanuit het lectoraat. Onze dank gaat ook uit naar mvr. I. Hoek, gedragskundige Dichterbij. Op de achtergrond heeft zij veel betekend met betrekking tot de implementatie binnen Kleur en het kwaliteitskader gehandicaptenzorg van het VGN. Daarnaast willen we dhr. R. van Rijsingen (kenniscentrum Lindenhout) bedanken. Dhr. R. van Rijsingen heeft de JAS mede ontwikkeld binnen Lindenhout. Hij heeft ons uitleg gegeven over de implementatie en werkwijze van de JAS binnen Lindenhout, zodat wij de implementatie van 'Samen Sterk!' binnen Kleur hierop aan kunnen laten sluiten.

Bo de Bruijn

Joyce Tijmans

Liesbeth Zink

Samen Sterk!

Inhoudsopgave

1. De productverantwoording.....	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Aanpassingen op de inhoud (versie cliënt)	4
1.3 Gemaakte veranderingen op de vorm (versie cliënt).....	6
1.4 Gemaakte veranderingen voor de versie professional	7
1.5 Integratie ‘Samen Sterk!’ binnen Kleur Kinder- en Jeugdzorg.....	7
1.5 Richtinggevende - en verdiepende vragen	7
2. Het implementatieplan.....	8
Literatuurlijst.....	9
Bijlage 1: Het product	10
Bijlage 2: Jeugdhulp Alliantieschaal (JAS).....	18
Bijlage 3: Conceptversie ‘Samen Sterk!’	23
Bijlage 4: Implementatieplan onderwijs.....	27

1. De productverantwoording

1.1 Inleiding

Tijdens het voorgaande onderzoek 'Past de JAS?' (Bergh et al., 2013) binnen de organisatie 'Lindhout', is er onderzoek gedaan naar de wijze waarop de alliantie in beeld gebracht kan worden. Hieruit is een alliantiemonitoringsinstrument samengesteld die de Jeugdhulp Alliantie Schaal (JAS) wordt genoemd (Bergh, Gomez, Reulink, Sobering & Welling, 2013) (Bijlage 2).

De JAS is een meetinstrument dat de professional inzicht biedt in de samenwerking die hij/ zij heeft met de cliënt. Het doel is om hiermee de samenwerking tussen professional en cliënt te optimaliseren en het bespreekbaar te maken (Bergh et al., 2013). De JAS bestaat uit een vragenlijst met schaalvragen voor de cliënt (ouder of jeugdige binnen de ambulante - of residentiële zorg) en een vragenlijst voor de professional.

Van JAS naar eindproduct

De JAS is aangepast naar de conceptversie 'Samen Sterk!' (Bijlage 3). Conceptversie 'Samen Sterk!' is getoetst bij coördinerend begeleiders van Kleur. Aan de hand van de verkregen feedback is de eerste conceptversie (versie cliënt) van 'Samen Sterk!' een tweede keer aangepast. Deze conceptversie is besproken met mvr. I. Hoek (gedragkundige Dichterbij) en dhr. R. van Rijnsing (kenniscentrum Lindenhout). Na aanpassingen vanuit deze gesprekken is dit het eindproduct 'Samen Sterk!' geworden. Deze bestaat uit een versie voor de cliënt en een versie voor de professional. Om draagvlak te creëren binnen Kleur, wordt de coördinerend begeleiders gevraagd aan te geven of de definitieve versie hun goedkeuring heeft.

*Wanneer er gesproken wordt over de conceptversie 'Samen Sterk!' is dit de versie die aan de coördinerend begeleiders is voorgelegd.

*Wanneer er gesproken wordt over het eindproduct 'Samen Sterk!' zie bijlage

1.2 Aanpassingen op

de inhoud (versie cliënt)

Na de bijeenkomsten met de coördinerend begeleiders (Nijmegen en Veghel) is de JAS aangepast naar de conceptversie 'Samen Sterk!'. Uit deze bijeenkomsten kwam naar voren dat de coördinerend begeleiders graag vragen terug wilde zien over: betrokkenheid van ouders en vragen over het leefklimaat. Hier is in de conceptversie 'Samen Sterk!' gehoor aan gegeven door de onderzoeksgroep.

Ouders

Vanuit de bijeenkomsten is naar voren gekomen dat de coördinerend begeleiders het van belang vinden, dat er een vraag toegevoegd moest worden over de relatie tussen professional en ouder. De coördinerend begeleiders geven aan dat "wanneer het tussen de

begeleiders en ouders goed zit, dan kan het kind ook fijn leven". In de conceptversie van 'Samen Sterk!' riep vraag 18 (Bijlage 3): 'Mijn ouders vinden mijn begeleider aardig' veel discussie op bij zowel dhr. R. van Rijsingen, de coördinerend begeleiders als bij de onderzoeksgroep. De vraag is in hoeverre heeft het contact met ouders direct invloed op de samenwerking tussen coördinerend begeleider en cliënt. Dhr. R. van Rijsingen zegt hierover het volgende: "Relevant maar hier formeel niet juist". Omdat het een relevant onderwerp is, zou volgens dhr. R. van Rijsingen de mogelijkheid kunnen bestaan om een miniatuur onderzoek te doen en de vraag apart te benoemen. Een aantal punten waardoor de onderzoeksgroep heeft besloten om de vraag uit het eindproduct 'Samen Sterk!' te halen:

- Cliënt wordt in een andere context geplaatst, omdat hij/ zij zich moeten inleven in de relatie tussen ouder en coördinerend begeleider.
- De vraag heeft niet direct invloed op de samenwerking, waardoor de vraag als een losstaande vraag beschouwd moet gaan worden.
- De vraag kan gevoelig zijn voor de cliënten die geen ouders hebben of hier geen contact mee hebben.
- Om een mogelijk gespleten loyaliteit te voorkomen is het beter deze vraag niet te stellen aan de cliënt (Nabuurs, 2007).

Leefklimaat

Vanuit de feedback van de coördinerend begeleiders is naar voren gekomen, dat zij het leefklimaat op de woongroep van invloed vinden op de samenwerking. Na een gesprek met de opdrachtgevers en een gesprek met dhr. R. van Rijsingen is naar voren gekomen dat de samenwerking niet alleen bepalend is voor een goede leefklimaat. Het biologisch- ecologisch model (Feldman, 2007) gaat ervan uit dat er meerdere factoren van invloed zijn op de cliënt (Feldman, 2007). Voor een positief leefklimaat is er volgens de onderzoeksgroep meer nodig dan alleen een positieve samenwerking. Wanneer een cliënt een goede samenwerking heeft met de professional, wil dit niet direct zeggen dat hij het leefklimaat op de woongroep als prettig ervaart. De achtergrond van de cliënt, de karaktereigenschappen en het contact met medebewoners hebben hier volgens de onderzoeksgroep ook invloed op. Met vragen over het leefklimaat wordt dus niet direct de samenwerking gemeten. Er is daarom door de onderzoeksgroep besloten, deze vragen niet in het eindproduct 'Samen Sterk!' te verwerken.

Volgorde stellingen

Bij de conceptversie van 'Samen Sterk!' is er door de onderzoeksgroep geen structurering aangebracht tussen de drie aspecten van alliantie: persoonlijke alliantie, werkwijze en doelen. Dit werd door dhr. R. van Rijsingen als ongestructureerd ervaren, waardoor het onduidelijk was onder welk aspect de vraag zou vallen. De onderzoeksgroep had hier in eerste instantie geen rekening mee gehouden. Tijdens de onderzoeksfase is dit niet naar voren gekomen, deze feedback vindt de onderzoeksgroep wel relevant. De onderzoeksgroep

vindt het als meerwaarde dat 'Samen Sterk!' in de toekomst per aspect gescoord kan worden. Hierdoor heeft de onderzoeksgroep besloten om de vragen per aspect te ordenen. Er is voor gekozen om de stellingen over de doelen als laatst te benoemen, omdat dit volgens de coördinerend begeleiders het minst aansluit bij de belevingswereld van de cliënt. Vanuit de eerste gesprekken met de coördinerend begeleiders kwam naar voren, dat de persoonlijke alliantie het meest aansluit op de belevingswereld van de cliënten. Vraag 1 uit de conceptversie 'Ik vind mijn begeleider aardig' werd door dhr. R. van Rijsingen en de coördinerend begeleiders als een confronterende vraag gevonden om 'Samen Sterk!' mee te beginnen. De onderzoeksgroep heeft om deze reden besloten om deze vraag niet in het begin te stellen. Het eindproduct 'Samen Sterk!' begint daarom met de vragen van de persoonlijke alliantie (7 stellingen).

Werkdoelen

In de conceptversie 'Samen Sterk!' werd er bij de vragen (13 t/m 15) gesproken over 'werkdoelen'. Vanuit de bijeenkomsten met de coördinerend begeleiders is naar voren gekomen dat er op de groep niet over 'werkdoelen' gesproken wordt, maar over: 'wat de cliënt graag zou willen leren'. De onderzoeksgroep heeft besloten bij het eindproduct 'Samen Sterk!' de vragen aan te passen.

Controle vragen

Vanuit de feedback die de onderzoeksgroep heeft gekregen van dhr. R. van Rijsingen over vraag 9 en 12 van de conceptversie 'Samen Sterk!', blijkt dat deze vragen erg overeenkomen. Het is volgens dhr. R. van Rijsingen echter goed om controle vragen in te bouwen om mogelijke sociaal wenselijke antwoorden van de cliënt eruit te kunnen halen. Volgens Delfos (2007) is de kans op sociaal wenselijke antwoorden bij kinderen met een ontwikkelingsleeftijd tussen de zes en tien jaar sterk aanwezig. Dit is de rede waarom de onderzoeksgroep deze vragen er beide in heeft laten staan.

1.3 Gemaakte veranderingen op de vorm (versie cliënt)

Vanuit de bijeenkomsten met de coördinerend begeleiders is naar voren gekomen dat de emoticons in de conceptversie 'Samen Sterk!' teveel op de voorgrond staan. Hierdoor staan de vragen meer op de achtergrond, waardoor de cliënten het overzicht kwijt kunnen raken. De onderzoeksgroep heeft besloten om de emoticons te verkleinen en naast de vragen te plaatsen. Ook zijn er cijfers onder de emoticons geplaatst, omdat hier vanuit 'Ben ik tevreden?' al mee gewerkt wordt. Als laatste is er boven de vragenlijst een kader gemaakt, om een foto van de coördinerend begeleider toe te kunnen voegen. Op deze manier is het voor de cliënt duidelijk over wie de stellingen van 'Samen Sterk!' gaan. Er wordt door het NJI aangeraden om bij jeugdigen met een LVB informatie voor te structureren en vereenvoudigen, omdat ze moeite hebben met het scheiden van hoofd – en bijzaken. Het is

daarnaast van belang dat de opdracht geordend aangeboden wordt (Nederlands jeugd instituut, 2012).

1.4 Gemaakte veranderingen voor de versie professional

De stellingen uit de vragenlijst van de cliënt zijn omgezet naar stellingen voor de professional, zo komen de vragen overeen. De vragen zijn op dezelfde volgorde gezet, zodat bij het analyseren resultaten sneller kunnen worden vergeleken. Voor de professionals is er een handleiding gemaakt, waar ze precies uit kunnen aflezen hoe ze 'Samen Sterk!' moeten inzetten. Met de handleiding is zoveel mogelijk aangesloten bij de handleiding van de JAS.

1.5 Integratie 'Samen Sterk!' binnen Kleur Kinder- en Jeugdzorg

In het begin van het onderzoek (Bruijn, Tijmans & Zink, 2014) is er sprake geweest dat het eindproduct geïntegreerd zou worden in 'Ben ik tevreden?'. De wens vanuit de coördinerend begeleiders is dat het eindproduct geïntegreerd zou worden binnen 'Ben ik tevreden?', zodat het voor hen niet meer werk op zou leveren. Uit een gesprek met mvr. I. Hoek is naar voren gekomen dat het integreren niet mogelijk is. Dit is echter tegen de wens van de coördinerend begeleiders in. De reden hierachter is, omdat 'Ben ik tevreden?' de tevredenheid van 'kwaliteit van bestaan' meet en het eindproduct 'Samen Sterk!' gericht is op 'kwaliteit van ondersteuning'. Dit betekent dat het eindproduct 'Samen Sterk!' niet hetzelfde meet als 'Ben ik tevreden'. De onderzoeksgroep is daarom samen met mvr. I. Hoek in gesprek gegaan, om te gaan kijken hoe het eindproduct 'Samen Sterk!' het beste geïntegreerd kan worden bij Kleur en een aansluit op het IOP.

VGN pijler 3

Bij Kleur wordt er gewerkt met het 'kwaliteitskader gehandicaptenzorg' (Blom, Driessen, Heijnen & Toonen, 2013) vanuit de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN). Om aan te sluiten bij de werkwijze van Kleur wordt er rekening gehouden met dit kwaliteitskader. Het Kwaliteitskader is allereerst een verbeterinstrument bestaande uit meerdere meetinstrumenten. Pijler 3 houdt zich bezig met de relatie tussen cliënt en professional. Hier komen de belangrijke punten van kwaliteit van zorg en ondersteuning tot uiting (VGN Visiedocument 2.0, 2013). De stellingen die in het eindproduct 'Samen Sterk!' sluiten aan en voldoen aan de eisen van pijler 3, waar het VGN het meetinstrument op zal toetsen.

1.5 Richtinggevende - en verdiepende vragen

Met het opstellen van de richtinggevende – en verdiepende vragen is rekening gehouden met de licht verstandelijke beperking (LVB) en met de verschillende gesprekstechnieken. De interactie met een jeugdige met een LVB komt vaak niet spontaan op gang (Nijgh & Bogerd, 2010). Het is daarom goed dat er met de richtinggevende vragen afgewisseld wordt tussen het stellen van open – en gesloten vragen. Vanuit de theorie van Delfos (2007) blijkt dat het

bij deze ontwikkelingsleeftijd (6 tot 10 jaar) gewenst is open – en gesloten vragen af te wisselen. Er zijn suggestieve richtinggevende vragen vermeden, om sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk te voorkomen (Delfos, 2007).

2. Het implementatieplan

Dit onderzoek heeft vanaf het begin twee opdrachtgevers: het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd' en Kleur Kinder- en Jeugdzorg. Dit implementatieplan is gericht op Kleur. De implementatie voor het lectoraat is te vinden in bijlage 4.

Stappenplan

Voordat 'Samen Sterk!' binnen Kleur Kinder- en Jeugdzorg gebruikt kan worden, moeten er een aantal stappen doorlopen worden.

Stap 1: Het is van belang dat een beleidsmedewerker van Kleur 'Samen Sterk!' voorlegt bij het VGN. Een aanbeveling is om dit voor eind 2014 te doen, zodat het VGN 'Samen Sterk!' als optie meeneemt bij het ontwikkelen van pijler 3.

Stap 2: Om cliënten bij een vervolgonderzoek te mogen betrekken is het nodig om een ethische toets (METC/ PETC) af te laten nemen. Hiervoor dient aanvraag gedaan te worden bij de adviescommissie van Dichterbij/ Kleur.

Stap 3: Dit vervolgonderzoek kan uitgevoerd worden vanuit het lectoraat 'Werkzame factoren in de Zorg van Jeugd' (bijlage 4).

Stap 4: Wanneer de vervolgonderzoeken afgerond zijn is het van belang dat de beleidsmedewerkers en de personen die de zorg voor de cliënt coördineren op de hoogte gebracht worden van de definitieve versie van 'Samen Sterk!'. Dit kan gedaan worden bij de eindpresentatie van studenten van de opleiding Pedagogiek op het HAN.

Stap 5: Binnen drie maanden na stap 4 wordt geadviseerd dat de beleidsmedewerkers 'Samen Sterk!' voor te leggen aan het VGN. Er kan dan getoetst worden of 'Samen Sterk!' aan de eisen voldoet voor pijler 3 en een betrouwbaar en valide meetinstrument is.

Stap 6: Als het VGN 'Samen Sterk!' aan pijler 3 heeft gekoppeld, kan 'Samen Sterk!' geïntroduceerd worden aan de medewerkers van Kleur. Het introduceren van 'Samen Sterk!' wordt door studenten van de HAN gedaan.

Stap 7: Wanneer deze stappen doorlopen zijn kan 'Samen Sterk!' ingezet worden als meetinstrument binnen Kleur Kinder- en Jeugdzorg door de personen die de zorg voor de cliënten coördineren. De leidinggevende/ coördinerend begeleider zijn verantwoordelijk voor het gebruik van 'Samen Sterk!' in de praktijk.

In de handleiding van 'Samen Sterk!' (bijlage 1) is te vinden hoe er met het meetinstrument gewerkt dient te worden.

Literatuurlijst

Bergh, E. van den, Gomez, E., Reulink, M., Sobering, J. & Welling, L. (2013). *Past de JAS? Een onderzoek naar een bruikbaar instrument dat de alliantie tussen de jongere en hun hulpverlener meet*. Pedagogiek, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Nijmegen.

Blom, M., Driessen, M., Heijnen- Kaales, Y. & Toonen, R. (2013). *Kwaliteitskader Gehandicaptenzorg: visiedocument 2.0*. Utrecht: Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

Bruijn, B. de, Tijmans, J., Zink, L. (2014). *'Samen Sterk!': Onderzoek naar alliantie in de gehandicaptenzorg*. Pedagogiek, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Nijmegen.

Delfos, M.F. (2007). *Luister je wel naar mij?: Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. (12de druk). Amsterdam: SWP.

Feldman, R. S. (2007). *Ontwikkelingspsychologie*. (2^e druk). Amsterdam: Pearson Education Benelux.

Nabuurs, M. (2007). *Basisboek Systeemgericht werken*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.

Nederlands Jeugd instituut (2011). *Wat werkt bij jeugdigen met een licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd op 07-02-2014, van http://www.nji.nl/nl/LVB_Wat_werkt.pdf

Nijgh, L. & Bogerd, A. (2010). *Basisboek ondersteuning aan mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Bijlage 1: Het product

Versie cliënt

Mijn naam is: _____

Naam coördinerend begeleider: _____

Foto
Coördiner
end
begeleider

Zet bij elke vraag een rondje om je antwoord.

1. Mijn begeleider weet wat ik leuk vind om te doen.

1

2

3

4

5

2. Ik kan mijn begeleider vertellen hoe ik mij voel.

1

2

3

4

5

3. Mijn begeleider luistert goed naar wat ik vertel.

1

2

3

4

5

4. Ik vind mijn begeleider aardig.

1

2

3

4

5

5. Ik vraag mijn begeleider om hulp, wanneer iets niet lukt.

1

2

3

4

5

6. Mijn begeleider luistert naar mijn mening.

1

2

3

4

5

7. Mijn begeleider komt de afspraken na.

Samen Sterk!

1 2 3 4 5

8. Ik vind het fijn hoe mijn begeleider tegen mij praat.

1 2 3 4 5

9. Ik kan zelf oplossingen bedenken, mijn begeleider helpt mij daarbij.

1 2 3 4 5

10. Mijn begeleider doet wat hij/zij zegt..

1 2 3 4 5

11. Mijn begeleider vraagt aan mij wat ik wil leren.

1 2 3 4 5

12. Ik vertel mijn begeleider wat ik wil leren.

1 2 3 4 5

13. Ik en mijn begeleider praten over wat ik geleerd heb.

1 2 3 4 5

Versie coördinerend begeleider

Naam cliënt: _____

Naam coördinerend begeleider: _____

- 1: Helemaal niet
- 2: Nee
- 3: Weet ik niet
- 4: Ja
- 5: Helemaal goed

Zet bij elke vraag een kruisje bij het antwoord.

Persoonlijke alliantie

	1	2	3	4	5
1. Ik weet wat de cliënt leuk vindt om te doen					
2. De cliënt kan aan mij vertellen hoe hij/zij zich voelt.					
3. Ik luister naar de cliënt.					
4. De cliënt vindt mij aardig.					
5. De cliënt vraagt mij om hulp wanneer iets niet lukt.					
6. Ik luister naar de mening van de cliënt					
7. Ik kom mijn afspraken na.					

Werkwijze

8. De cliënt vindt mijn taalgebruik fijn.					
9. De cliënt kan zelf oplossingen bedenken. Ik help de cliënt daarbij.					
10. Ik doe wat ik zeg.					

Doelen

11. Ik vraag de cliënt wat hij/zij wilt leren.					
12. De cliënt zegt tegen mij wat hij/zij wilt leren.					
13. Ik praat met mijn cliënt over zijn/haar werkdoelen.					

Samen Sterk!

Handleiding 'Samen Sterk!'

Inleiding

Voor u ligt de vragenlijst 'Samen Sterk!'. 'Samen Sterk!' is door Kleur in samenwerking met het lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd' van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen ontwikkeld. 'Samen Sterk!' is ontwikkeld om de alliantie tussen cliënt (licht verstandelijke beperking tussen de 12 en 18 jaar, binnen de intramurale zorg) en de professional die de zorg coördineert. Onder het begrip 'alliantie' wordt de werkrelatie tussen de professional die de zorg coördineert en de cliënt verstaan. Wanneer de alliantie tussen de professional die de zorg coördineert en cliënt goed is, heeft dit een positief effect op het uiteindelijke resultaat van de hulpverlening.

De vragenlijst geeft een compleet beeld over zowel de positieve aspecten van de werkrelatie als de eventuele aandachtspunten. Op deze manier wordt vroeg in het traject duidelijk hoe de werkrelatie verloopt en kunnen de eventuele aandachtspunten besproken worden. Bij het introduceren van 'Samen Sterk!' is het wenselijk om een open houding aan te nemen en een basis van vertrouwen te scheppen. 'Samen Sterk!' wordt tussen de tweede en zesde week van het hulpverleningsproces ingevuld door zowel de cliënt als de professional die de zorg coördineert. De uitkomst van 'Samen Sterk!' bespreekt de professional die de zorg coördineert met de cliënt zelf. Mogelijk wordt er een doel voor de professional die de zorg coördineert opgesteld, met betrekking tot de samenwerking. Met behulp van 'Samen Sterk!' bent u als de professional die de zorg coördineert, bewust bezig met uw eigen aandeel in de samenwerking met de cliënt.

Uitleg over 'Samen Sterk!'

De lijst bestaat uit 13 stellingen.

In deze 13 stellingen wordt onderscheid gemaakt tussen de drie aspecten van alliantie:

- 1) De persoonlijke alliantie (7 stellingen)
- 2) De werkwijze (3 stellingen)
- 3) De doelen (3 stellingen).

Er zijn twee vragenlijsten: één voor de cliënt en één voor de professional. Beide vragenlijsten worden tijdens het opstellen van het IOP tenminste één keer per jaar ingevuld, bij nieuwe cliënten is dit binnen de tweede en zesde week. Bij eventuele opvallende uitkomsten kan ervoor gekozen worden om 'Samen Sterk!' twee keer per jaar in te (laten) vullen. Dit is bedoeld om te kunnen zien of er een relatie is, tussen de ervaren samenwerking en de mogelijke vooruitgang.

Cliënten zijn niet vertrouwd met het woord alliantie, daarom kunt u beter het woord samenwerking gebruiken wanneer u de lijst introduceert. Bij het afnemen van de vragenlijst is het van belang om te benadrukken dat de cliënt 'Samen Sterk!' eerlijk invult. Laat weten dat de feedback helpend kan zijn voor de samenwerking die u met de cliënt heeft. Cliënten kunnen mogelijk sociaal wenselijke antwoorden geven. De cliënt kan denken dat in het terugkoppelingsgesprek verantwoording afgelegd moet worden en daarom niet eerlijk antwoord zou durven geven. Door de cliënt te bedanken voor zijn feedback tijdens het terugkoppelingsgesprek geeft u het vertrouwen terug. Mocht u tijdens het terugkoppelingsgesprek toch het gevoel krijgen dat de cliënt sociaal wenselijke antwoorden heeft gegeven, maak dan gebruik van metacommunicatie om dit te checken, door bijvoorbeeld te zeggen:

"Ik ben natuurlijk blij dat je de samenwerking tussen ons zo goed vindt gaan. Ik vraag me alleen af: ben je misschien niet té aardig geweest bij het invullen? Als dat zo is, zullen we er dan eens samen naar kijken?"

Samen Sterk!

Stappenplan voor gebruik van 'Samen Sterk!' in de praktijk

Stappenplan	
Stap 1	Print uw eigen vragenlijst en de vragenlijst van uw cliënt uit.
Stap 2	Vul 'Samen Sterk!' (versie coördinerend begeleider) in (week 2 tot 6 bij nieuwe cliënten). Vervolgens één keer per jaar met het IOP.
Stap 3	Introduceer 'Samen Sterk!' bij uw cliënt. Benadruk het belang van een eerlijke invulling: "Ik wil graag wat je van onze samenwerking vindt, dus je mag eerlijk zeggen wat je vindt".
Stap 4	Laat 'Samen Sterk!' invullen door de cliënt. <u>Laat de cliënt 'Samen Sterk!' zoveel mogelijk zelfstandig invullen, het is niet de bedoeling dat de coördinerend begeleider hier bij gaat zitten.</u> Wanneer de cliënt moeite heeft met (begrijpend) lezen, kan ervoor gekozen worden om de vragen voor te lezen. Uitsluitend wanneer de cliënt vragen heeft kan de stelling kort toegelicht worden. N.B. Laat nog niet aan de cliënt zien wat u zelf ingevuld heeft.
Stap 5	Neem de ingevulde lijst 'Samen Sterk!' in ontvangst en maak met de cliënt een afspraak over een gesprek over de samenwerking. Hierna kan aan de cliënt benoemd worden dat u de vragenlijst ook heeft ingevuld en dat tijdens het gesprek gekeken wordt of er hetzelfde gedacht over de samenwerking. Het gesprek moet in één van de volgende contactmomenten met de cliënt plaatsvinden, zodat de cliënt zijn/ haar antwoorden nog recent gegeven zijn. Als u voldoende vertrouwd bent met 'Samen Sterk!' kunt u ook meteen na invulling in gesprek gaan.
Stap 6	Vergelijk de ingevulde lijsten met elkaar en probeer de uitkomst voor uzelf te analyseren. Kijk wat de conclusies zijn en hoe u die met de cliënt kunt bespreken. Mocht u het fijn vinden om resultaten te bespreken, kan dit eventueel met een collega en/ of gedragswetenschapper.
Stap 7	Ga met uw cliënt in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijsten. Dit gesprek kan zo nodig opgesplitst worden in meerdere gesprekken en kan geïntegreerd worden in de dagelijkse gang van zaken. Zoek een moment uit wanneer de cliënt rustig is. In dit gesprek gaat het over de samenwerking hieruit wordt duidelijk of de wensen en behoeften van beide partijen op elkaar aansluiten. Richtinggevende- of verdiepende vragen kunt u verderop in dit document vinden. Maak een korte rapportage van dit gesprek en voeg dit toe aan het dossier van de cliënt.
Stap 8	In het IOP worden de volgende punten gerapporteerd: -Leg de belangrijkste punten die uit het gesprek komen vast onder het kopje 'bejegening' (2.3.2). -De aandachtspunten over de samenwerking die tijdens het gesprek naar voren komen, worden genoteerd onder het kopje 'individuele afspraken' (2.3.6). Zorg ook dat de ingevulde lijsten bewaard blijven, digitaal of in het papieren dossier.
Stap 9	Vraag in een volgend contactmoment hoe de cliënt het gesprek ervaren heeft en of

er nog vragen zijn. Vraag naar de verbeteringen in de samenwerking, bijvoorbeeld: "Je hebt de vorige keer aangegeven graag wat meer te willen vertellen. Hoe vind je dat het nu gaat?".

Stap 10 Het proces van de samenwerking wordt gerapporteerd onder fase 5: het evalueren en borgen van IOP.

De terugkoppeling van de uitkomst

Tijdens de terugkoppeling met de cliënt wordt de samenwerking besproken. Het gesprek wordt begonnen met vragen die positief beantwoord (scoring 4 of 5). Noem altijd minstens twee positieve punten. Punten die volgens de vragenlijst lager scoren of sterk verschillen tussen cliënt en professional die de zorg coördineert, komen in dit gesprek ook aan de orde. Benadruk dat het impressies zijn van uzelf (als professional die de zorg coördineert) en de cliënt en geen harde feiten. Geef de cliënt de ruimte om scores toe te lichten of om vragen te stellen. U kunt op deze manier zien bij welke punten de werkrelatie verbeterd kan worden. Uiteraard verkeert u hier in een kwetsbare positie; de cliënt beoordeelt uw huidige werkwijze. Daarom is het goed om te zorgen voor voldoende (zelf-)reflectie en uw onzekerheden bespreekbaar te maken bij een collega/ gedragswetenschapper.

Een praktijkvoorbeeld: de cliënt geeft aan dat het lijkt of de professional die de zorg coördineert met andere doelen bezig is dan de cliënt. De professional die de zorg coördineert en de cliënt kunnen nu opnieuw in gesprek gaan over de werkdoelen. Een ander voorbeeld: beide partijen vullen in dat de manier van praten niet goed aansluit. De professional die de zorg coördineert had het idee dat zijn taalgebruik te moeilijk was, terwijl de cliënt aangeeft dat hij het juist soms te kinderachtig vond.

Wanneer de uitslag van 'Samen Sterk!' negatief is

Bij een negatieve uitslag is het op voorhand van belang, om te kijken of er factoren hebben meegespeeld die van invloed kunnen zijn op het negatief invullen van 'Samen Sterk!' (bijv.: conflict, het hebben van een slechte dag). Het kan zo zijn dat de uitslag van de vragenlijst negatiever uitvalt dan verwacht. In dit geval is het aan te raden om in gesprek te gaan met een gedragswetenschapper. De gedragswetenschapper zou mogelijke tips kunnen geven hoe verder te gaan in de samenwerking met deze cliënt. Heeft de ondersteuning van de gedragswetenschapper niet het gewenste effect gehad, kan er in overleg met de gedragswetenschapper en collega's/ leidinggevende gekeken worden naar mogelijke vervolgstappen.

N.B. Deze handleiding is bedoeld voor de professional die de zorg coördineert en niet voor de cliënt; deze krijgt mondeling uitleg van de professional die de zorg coördineert.

Richtinggevende - en verdiepende vragen (gesprek)

Vragen 'Samen Sterk!'	Richtinggevende- verdiepende vragen
1. Mijn begeleider weet wat ik leuk vind om te doen.	-Vraag ik regelmatig wat je leuk vindt om te gaan doen? -Praat je met mij over wat je leuk vindt om te doen? -Mag je van mij doen wat je leuk vindt? -Vraag ik regelmatig aan je hoe (<i>hier de activiteit benoemen die ze leuk vinden om te doen</i>) is geweest?
2. Ik kan mijn begeleider vertellen hoe ik mij voel.	-Vraag ik regelmatig aan jou hoe jij je voelt? -Mag je van mij blij, boos of verdrietig zijn? Hoe merk je dat dan?

Samen Sterk!

	-Kan je met mij praten over hoe je jij voelt? Wat doe ik, waardoor je het wel/ niet kunt vertellen?
3. Mijn begeleider luistert goed naar wat ik vertel.	-Luister ik wel/ niet naar jou? -Waaraan zie je dat ik wel/ niet goed luister naar jou? -Wat kan ik doen om (nog) beter te luisteren?
4. Ik vind mijn begeleider aardig.	-Wanneer vind je iemand aardig? -Hoe komt het dat je me wel/niet aardig vindt? -Wat vind je wel aardig aan mij? -Wat vind je niet aardig aan mij?
5. Ik vraag mijn begeleider om hulp, wanneer mij iets niet lukt.	-Wanneer durf je wel/ niet om hulp te vragen? -Wanneer je hulp nodig hebt, help ik je dan ook? -Help ik je ook wel eens wanneer je wel iets zelf kan?
6. Mijn begeleider luistert naar mijn mening.	-Vraag ik naar jouw mening? -Vind je dat ik luister naar jouw mening? Waar kun je dat aan zien? -Vind je dat ik jouw mening serieus neem? Hoe merk je dan?
7. Mijn begeleider komt de afspraken na.	-Heb je een voorbeeld wanneer ik wel een afspraak na ben gekomen? -Heb je een voorbeeld wanneer ik niet een afspraak na ben gekomen? -Wat vond je daarvan?
8. Ik vind het fijn hoe mijn begeleider tegen mij praat.	-Wat vind jij een fijne manier van praten? -Hoe vind je dat ik tegen je praat?
9. Ik kan zelf oplossingen bedenken, mijn begeleider helpt mij daarbij.	-Als je een probleem hebt kun je dan bij mij terecht? Kom je dan naar mij toe? -Help ik je bij het bedenken van oplossingen? -Wat doe ik hier goed/fout? -Mag je ook zelf oplossingen bedenken? Noem eens een voorbeeld? -Wordt er iets met jou oplossingen gedaan? Wordt dit vaak genoeg gedaan?
10. Mijn begeleider doet wat hij/ zij zegt.	-Wanneer ik jou iets beloof, doe ik dat dan ook? -Durf je het tegen mij te zeggen wanneer ik niet doe wat ik zeg?
11. Mijn begeleider vraagt aan mij wat ik wil leren.	-Wat wil je leren? -Zou je willen dat ik vaker vraag wat je wil leren? -Als ik vraag wat je wil leren, doe ik hier dan ook wat mee?
12. Ik vertel mijn begeleider wat ik wil leren.	
13. Ik en mijn begeleider praten over wat ik geleerd heb.	-Hoe vind je het om te praten over wat je geleerd hebt? -Vraag ik wel eens naar wat je geleerd hebt? Vind je dat ik dit vaak genoeg vraag? -Hoe komt het dat we het er wel/ niet over gehad hebben?

Samen Sterk!

Biilage 2: Jeugdhulp Alliantieschaal (JAS)

JAS jeugdhulpalliantieschaal

Versie Jongere

Naam:

datum:

Hieronder lees je een aantal uitspraken die gaan over de werkrelatie tussen jou en je hulpverlener.

Zet achter iedere zin een kruisje in het blokje dat het beste bij jou past. Kruis één blokje aan.

Denk niet te lang na, wij willen je eerste indruk weten.

	helemaal mee oneens	niet oneens, mee oneens	helemaal mee eens	niet eens, mee eens	helemaal mee eens
1 Ik weet welke dingen ik (met ondersteuning van mijn hulpverlener) wil veranderen.					
2 Mijn hulpverlener en ik zijn het eens over de doelen waaraan ik in deze fase kan werken.					
3 Mijn hulpverlener helpt mij om te kijken of ik mijn doelen kan halen					
4 We zijn aan de slag gegaan met de dingen waar ik aan wilde werken/over wilde praten.					
5 Mijn hulpverlener luistert goed naar wat ik vertel.					
6 Mijn hulpverlener komt de gemaakte afspraken na.					
7 Ik vertrouw mijn hulpverlener in wat hij/zij zegt en doet.					
8 Het klikt tussen mij en mijn hulpverlener.					
9 Mijn hulpvrager toont begrip voor mij, wat ik ook doe of zeg					
10 Mijn hulpverlener vraagt goed door, om mij en mijn situatie beter te begrijpen.					
11 Mijn hulpverlener toont interesse in wat ik doe en hoe ik mij voel					
12 Als ik iets niet kan of mij iets niet lukt, durf ik dit aan te geven bij mijn hulpverlener					
13 In de samenwerking ben ik net zo belangrijk als mijn hulpverlener.					
14 Mijn hulpverlener geeft mij het gevoel dat ik zelf de baas ben over mijn hulpverleningstraject					
15 Mijn hulpverlener en ik zijn doelgericht bezig: stap voor stap op weg naar het einddoel.					
16 De kennis van mijn hulpverlener helpt mij.					
17 Ik kan zelf oplossingen bedenken, mijn hulpverlener helpt mij daarbij.					
18 De manier waarop we aan mijn doelen werken vind ik prettig.					
19 De manier van werken van mijn hulpverlener (tempo, praten/doen) past goed bij mij.					
20 Mijn hulpverlener vraagt me regelmatig of we op de goede weg zitten.					

*Tot slot: als je denkt aan waar je nu staat, vergeleken met de start van de hulpverlening,
Hoe zie je jouw situatie op dit moment? Hoe meer je het kruisje naar rechts plaatst,
hoe beter je vindt dat het gaat. Hoe meer je het kruisje naar links plaatst, hoe slechter je het vindt gaan:*

Heel slecht

Heel goed

Bedankt voor het invullen!

Hieronder is ruimte om eventueel een antwoord toe te lichten.

Samen Sterk!

JAS jeugdhulpalliantieschaal

versie hulpverlener

Naam:

datum:

Naam cliënt:

Hieronder leest u een aantal uitspraken die gaan over de werrelatie tussen de cliënt en zijn hulpverlener.

Geef per zin aan in hoeverre u het daar mee eens bent, bij deze cliënt, in de huidige fase van de hulp.

Kruis één blokje aan. Denk niet te lang na, wij willen uw eerst indruk weten.

	helemaal mee eens	niet oneens	niet oneens	helemaal mee eens
1 Ik weet welke dingen de cliënt (met mijn ondersteuning) wil veranderen.				
2 De cliënt en ik zijn het eens over de doelen waaraan hij/zij in deze fase kan werken.				
3 Ik help de cliënt om zijn doelen haalbaar te houden.				
4 We zijn aan de slag gegaan met waar de cliënt aan wilde werken/over wilde praten.				
5 Ik luister goed naar wat de cliënt vertelt.				
6 Ik kom de met de cliënt gemaakte afspraken na.				
7 De cliënt kan mij vertrouwen in wat ik zeg en doe.				
8 Het klikt tussen mij en de cliënt.				
9 Ik toon begrip voor de cliënt als persoon, wat hij/zij ook doet of zegt.				
10 Ik vraag goed door, om de cliënt en zijn situatie beter te snappen.				
11 Ik voel betrokkenheid naar de cliënt als persoon.				
12 De cliënt durft zijn zwakheden aan mij te laten zien.				
13 In de samenwerking voel ik mij gelijkwaardig aan de cliënt.				
14 De cliënt is zelf de baas (heeft de regie) over zijn hulpverleningstraject.				
15 Mijn cliënt en ik zijn doelgericht bezig: stap voor stap op weg naar het einddoel.				
16 De cliënt heeft iets aan de vakkennis die ik als hulpverlener in huis heb.				
17 De cliënt vindt zijn eigen oplossingen, ik heb een ondersteunende rol.				
18 De manier waarop we aan de doelen van de cliënt werken past bij hem/haar.				
19 Mijn manier van werken (tempo, praten/doen) past goed bij deze cliënt.				
20 Ik vraag de cliënt regelmatig of we op de goede weg zitten.				

De laatste vraag is in deze aangepaste versie weggelaten

Bedankt voor het invullen!

Hieronder is ruimte om eventueel wat toe te lichten.

Samen Sterk!

Handleiding Jeugdhulpalliantieschaal (Jas)

Lindhout 2013

Concept!

Inleiding

Onder het begrip 'alliantie' wordt de werkrelatie tussen de hulpverlener en de cliënt verstaan. Wanneer de alliantie tussen hulpverlener en cliënt goed is, heeft dit een positief effect op het uiteindelijke resultaat van de hulpverlening. Lindhout probeert door de alliantie in kaart te brengen de geboden hulp optimaliseren.

De alliantievragenlijst (JAS) is een meetinstrument om de werkrelatie tussen u en uw cliënt in kaart te brengen. Doordat alle aspecten van de alliantie hierin verwerkt zijn, geeft deze vragenlijst een compleet beeld van zowel de positieve aspecten van de werkrelatie als de eventuele aandachtspunten.

De vragenlijst wordt in de eerste fase van het hulpverleningsproces door u en de cliënt ingevuld. Na het invullen van de alliantievragenlijsten kunt u de uitkomst met de gedragswetenschapper/werkbegeleider bespreken. Uiteraard bespreekt u de uitkomst ook met de cliënt zelf.

Op deze manier wordt vroeg in het traject duidelijk hoe de werkrelatie verloopt en kunnen de eventuele aandachtspunten besproken worden. Mogelijk wordt er een doel opgesteld met betrekking tot de werkrelatie. Met behulp van de alliantievragenlijst bent u dus als hulpverlener bewust bezig met uw

eigen aandeel in de samenwerking met de cliënt.

Uitleg over de vragenlijst

De JAS is door Lindhout in samenwerking met het lectoraat 'Werkzame factoren in de zorg voor jeugd' van de HAN ontwikkeld. De lijst bestaat uit 20 stellingen.

In deze 20 stellingen wordt onderscheid gemaakt tussen de drie aspecten van alliantie: de persoonlijke alliantie, de overeenkomst over de doelen en de overeenkomst over de werkwijze. De laatste twee worden samen ook wel taakalliantie genoemd. In de lijst is de volgorde: doelen (4 stellingen), relatie (8 stellingen) en werkwijze (8 stellingen).

Er zijn twee versies: een voor de cliënt en een voor de hulpverlener. Er is geen verschil in de inhoud van de stellingen, alleen zijn ze andersom geformuleerd. Als de cliënt de 20 vragen heeft ingevuld wordt vervolgens mondeling een schaalvraag gesteld en wordt het antwoord onderaan de lijst van de cliënt ingevuld. De schaalvraag staat in feite los van het begrip alliantie, hiermee wordt gemeten in hoeverre de situatie vooruitgegaan is. Dit is bedoeld om snel te kunnen zien of er in dit hulpverleningstraject een relatie is tussen de ervaren alliantie en de ervaren vooruitgang. De vooruitgang zal soms simpelweg nog niet groot zijn omdat men nog maar kort bezig is, maar anderzijds vinden wezenlijke veranderingen soms al in de eerste gesprekken plaats.

De lijst is in Excel gemaakt en kan dus de scores berekenen als ze digitaal ingevuld wordt. Er worden dan vier scores berekend: de drie genoemde onderdelen en een totaalscore voor alle vragen. Let wel: er zijn (nog) geen normen voor de JAS; men kan dus niet zeggen: deze cliënt/hulpverlener scoort hoger of lager dan het gemiddelde. Als we deze scores vast leggen kunnen we in de toekomst wel kijken hoe een cliëntscore zich verhoudt tot een cliëntengroep.

De JAS kan op ieder moment in het hulpverleningsproces ingezet worden, maar vooralsnog kiest Lindhout er voor om de lijst één maal in te zetten, in de beginfase van de hulp. Niet eerder dan de 3e sessie (3e hulpverleningsgesprek met de cliënt) en liever niet later dan de 6e sessie, om tijdig te kunnen bijsturen.

De lijst wordt in ieder geval afgenomen bij de hoofdopvoeder, bijvoorbeeld moeder. In overleg met de partner (bijvoorbeeld vader) kan gekeken worden of deze ook zelf een lijst invult. De JAS kan ook ingevuld worden door jongeren die 12 jaar of ouder zijn. Indien de hulpverlener een laptop bij zich heeft, kan de cliënt daarop de lijst invullen. Denk er aan om de schaalvraag te stellen, deze staat niet op het formulier van de cliënt, maar is dezelfde (gespiegeld) als degene die u zelf onderaan invult.

Cliënten zijn vaak niet vertrouwd met het woord alliantie, daarom is het handiger om het woord 'samenwerkingsrelatie' te gebruiken als u de lijst introduceert.

Bij het afnemen van de vragenlijst is het van belang om te benadrukken dat de cliënt de vragenlijst eerlijk invult. Geef aan dat u open staat voor feedback, en dat de cliënt kritisch mag zijn. Laat weten

Samen Sterk!

dat de feedback helpend kan zijn voor de samenwerkingsrelatie die u met de cliënt heeft. Cliënten kunnen de neiging hebben om sociaal wenselijke antwoorden te geven. Mogelijk is de cliënt bang u af te vallen en vermijdt daarom het geven van kritiek. Tevens kan de cliënt denken in het terugkoppelingsgesprek verantwoording te moeten afleggen. Bij het introduceren van de JAS is het wenselijk om een open houding aan te nemen en een basis van vertrouwen te scheppen. Door de cliënt te bedanken voor zijn feedback tijdens het terugkoppelingsgesprek geeft u dit vertrouwen terug. Mocht u tijdens het terugkoppelingsgesprek toch het gevoel krijgen dat de cliënt sociaal wenselijke antwoorden heeft gegeven, maak dan gebruik van metacommunicatie om dit te checken, door bijvoorbeeld te zeggen: *“Ik ben natuurlijk heel blij dat het zo goed gaat, maar ik vraag me af: bent u misschien niet té aardig geweest bij het invullen? Als dat zo is, wilt u dan nog eens naar de antwoordmogelijkheden kijken?”*.

Stappenplan voor gebruik van de JAS in de praktijk

Stap 1	Print uw eigen vragenlijst en de vragenlijst van uw cliënt uit. De lijsten staan in..... Of: zorg dat u op de laptop de digitale lijsten bij de hand hebt.
Stap 2	Vul de ‘JAS versie hulpverlener’ in, op papier of op de laptop. (sessie 3 t/m 6)
Stap 3	Introduceer de JAS bij uw cliënt. Bedenk van te voren welke persoon of personen in het cliëntsysteem in aanmerking komen. Benadruk het belang van een eerlijke invulling: “Als u vindt dat ik iets niet handig aanpak, wil ik dat graag van u weten.”
Stap 4	Laat de ‘JAS versie cliënt’ invullen door uw cliënt, op papier of op de laptop. Kijk de cliënt daarbij niet op de vingers, ga eventueel uw aantekeningen door kijken of zo. N.B. Laat nog niet aan de cliënt zien wat u zelf ingevuld heeft.
Stap 5	Neem de ingevulde JAS in ontvangst (of sla de digitale invulling op) en maak met de cliënt een afspraak over wanneer u samen de uitkomst bespreekt. Dit kan in een van de eerstvolgende hulpverleningsgesprekken. Als u voldoende vertrouwd bent met de JAS kunt u ook meteen na invulling in gesprek gaan en stap 6 overslaan.
Stap 6	Vergelijk de ingevulde lijsten met elkaar en probeer de uitkomst voor uzelf te analyseren. Bespreek bij voorkeur (zeker in het begin) de uitkomst met de gedragswetenschapper en kijk wat de conclusies zouden kunnen zijn en hoe u die met de cliënt zou kunnen bespreken.
Stap 7	Ga met uw cliënt in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijsten. In dit gesprek gaat het dus over de werkrelatie en wordt duidelijk of de wensen en behoeften (wat betreft de werkrelatie) van beide partijen op elkaar aansluiten. Uitleg en tips over de terugkoppeling van de uitkomsten kunt u verderop in dit document lezen.
Stap 8	Bewaar (zoals u gewend bent) de gespreksaantekeningen. Indien er uit het gesprek een nieuw doel komt, of een actiepoint, leg dit dan (smart) vast. Zorg ook dat de ingevulde lijsten bewaard blijven, digitaal of in het papieren dossier. Desgewenst kan de cliënt een papieren kopie van de ingevulde lijsten krijgen.
Stap 9	Vraag in een volgend face to face contact hoe de cliënt het ervaren heeft en of er nog vragen zijn. Vraag ook naar de afgesproken andere aanpak, bijvoorbeeld: “U heeft toen aangegeven graag wat meer tijd te krijgen om dingen te vertellen. Hoe vond u dat het vandaag wat dat betreft ging?”

De terugkoppeling van de uitkomst

Tijdens de terugkoppeling met de cliënt worden de aspecten van de alliantie die volgens de vragenlijst ‘mee eens’ of helemaal mee eens’ scoren (de positieve punten) benoemd. Hiermee wordt natuurlijk begonnen. Noem er altijd minstens twee! Ook punten die volgens de vragenlijst lager scoren of sterk verschillen tussen cliënt en hulpverlener, komen in dit gesprek aan de orde. Benadruk dat het impressies zijn van uzelf en de cliënt en geen harde feiten. Geef de cliënt de ruimte om scores toe te lichten of dingen te vragen.

Op deze manier wordt duidelijk of de wensen en behoeften van de cliënt en die van u op elkaar aansluiten en of er reden is om de werkrelatie te verbeteren.

Uiteraard verkeert u hier in een kwetsbare positie; de cliënt beoordeelt uw huidige werkwijze, of hij/zij nu gelijk heeft of niet. Daarom is het goed om te zorgen voor voldoende (zelf-)reflectie en uw onzekerheden bespreekbaar te maken bij de gedragswetenschapper of een collega.

Samen Sterk!

Een praktijkvoorbeeld: de cliënt geeft aan dat het lijkt of de hulpverlener met andere doelen bezig is dan wat de cliënt bedoeld had (item 2 van de JAS). Dit is een belangrijk punt, waarvan het goed is dat het uitgesproken wordt. De hulpverlener en de cliënt kunnen nu opnieuw in gesprek gaan over de doelen, met het oorspronkelijke hulpverleningsplan erbij. Een ander voorbeeld: beide partijen vullen in dat de manier van werken niet goed aansluit (item 19). De hulpverlener had het idee dat hij te snel werkte en daardoor de cliënt niet bereikte, terwijl de cliënt aangeeft dat hij het juist soms te langzaam vond gaan!

N.B. Deze handleiding is bedoeld voor de hulpverlener en niet voor de cliënt; deze krijgt mondeling uitleg van de hulpverlener.

Bijlage 3: Conceptversie 'Samen Sterk!'

Naam:

Datum:

Naam begeleider:

Zet bij elke vraag een rondje om je antwoord.

1. Ik vind mijn begeleider aardig.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

2. Ik kan mezelf zijn bij mijn begeleider.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

3. Ik kan mijn begeleider vertellen hoe ik mij voel.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

4. Mijn begeleider luistert goed naar wat ik vertel.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

5. Ik vind het fijn hoe mijn begeleider tegen mij praat.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

Samen Sterk!

6. Mijn begeleider weet wat ik leuk vind om te doen.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

7. Ik durf mijn begeleider om hulp te vragen, wanneer iets niet lukt.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

8. Ik kan zelf oplossingen bedenken, mijn begeleider helpt mij daarbij.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

9. Mijn begeleider doet wat hij/zij zegt.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

10. Ik mag mijn mening vertellen aan mijn begeleider.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

11. Mijn begeleider luistert naar mijn mening.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

Samen Sterk!

12. Mijn begeleider komt de afspraken na.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

13. Ik weet wat mijn werkdoelen zijn.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

14. Ik mag mee denken bij het maken van mijn werkdoelen.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

15. Ik en mijn begeleider praten over, hoe het gaat met mijn werkdoelen.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

16. Ik vind het fijn op de woongroep.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

17. De woongroep voelt als mijn thuis.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

Samen Sterk!

18. Mijn ouders vinden mijn begeleider aardig.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

19. Mijn begeleider helpt mij om de woongroep gezellig te maken.

Helemaal niet

Nee

Ik weet het niet

Ja

Helemaal goed

Samen Sterk!

Bijlage 4: Implementatieplan onderwijs

Stap 1: 'Samen Sterk!' wordt besproken binnen het lectoraat 'Werkzame Factoren in de Zorg voor Jeugd'.

Stap 2: Vervolgonderzoek doen naar de bruikbaarheid van 'Samen Sterk!' bij cliënten met een LVB tussen de 12 en de 18 jaar. Een aanbeveling is om dit te laten doen door derdejaarsstudenten aan de opleiding Pedagogiek van de HAN, schooljaar 2014-2015. De studenten kunnen door 'Samen Sterk!' af te nemen met de cliënten, toetsen of dit meetinstrument bruikbaar is bij deze doelgroep.

Stap 3: Om ervoor te zorgen dat de derdejaarsstudenten 'Samen Sterk!' correct toepassen, is het een aanbeveling om ze eerst een introductie te geven. Bij deze introductie dienen een aantal punten benoemd te worden.

- ✚ Informatie voorstructureren en vereenvoudigen is van belang, omdat ze moeite hebben met het scheiden van hoofd en bijzaken (Nederlands Jeugd instituut, 2012). Hier dient rekening mee gehouden te worden tijdens het dialoog.
- ✚ Probeer meervoudige- en suggestieve vragen te vermijden. Jeugdigen met een ontwikkelingsleeftijd tussen de 6 en de 11 jaar hebben moeite met een suggestieve- en meervoudige vraagstelling. Bij meervoudige vragen weet de jeugdige niet op welke vraag er antwoord gegeven moet worden en bij suggestieve vragen zal er een sociaal wenselijk antwoord gegeven worden (Delfos, 2008).
- ✚ Probeer zo concreet en eenvoudig mogelijke taal te gebruiken. Jeugdigen met een LVB verwerven taal langzamer, de woordenschat is beperkt en ze hebben minder variatie in zinsconstructies (Nieuwenhuijzen, 2010).
- ✚ Jeugdigen met een LVB zijn niet in staat tot het sturen en evalueren / reflecteren (metacognitie) van het eigen handelen. Dit houdt in dat ze problemen hebben met het nadenken over, terugkijken op, vooruitkijken naar het eigen functioneren (Ramakers & Ponsioen, 2007). Probeer daarom tijdens het dialoog zoveel mogelijk te vragen naar voorbeelden van concrete ervaringen.
- ✚ Jeugdige met een LVB kunnen zich minder lang concentreren (Prins & Braet, 2008). Als het invullen van de vragenlijst of de dialoog te lang duurt, neem een pauze.
- ✚ Verwijs bij de wat oudere jeugdigen (tussen de 16-18 jaar) naar de cijfers, de emoticons kunnen als kinderlijk ervaren worden.
- ✚ Wanneer een jeugdige moeite heeft met (begrijpend) lezen, kan ervoor gekozen worden de vragen voor te lezen.
- ✚ De vijfpuntschaal heeft de voorkeur. Een vijfpuntschaal heeft meer voorkeur dan een driepuntschaal om de verbeteringen te meten, omdat dan ook kleine veranderingen

zichtbaar zijn. Dit laat een hogere betrouwbaarheid en validiteit zien bij jeugdigen met een LVB (Hartley & MacLean, 2006).

- ✚ Het is voor jeugdigen met een LVB belangrijk om te werken met pictogrammen als antwoord categorieën (Hartley & MacLean, 2006). Emoticons kunnen zowel met kleur als met de gezichtsuitdrukking de antwoordmogelijkheden ondersteunen (Hartley & MacLean, 2006).

Stap 4: Om 'Samen Sterk!' aantrekkelijker te maken voor de cliënt, is het een aanbeveling om door ICT (2015-2016) een versie van de cliënt in een app of een online enquête te maken.

Stap 5: Om een overzicht te krijgen van de uitkomsten van 'Samen Sterk!' kunnen de scores (1 -5) verwerkt worden in een Excel bestand. Zo wordt de uitkomst van 'Samen Sterk!' overzichtelijk. Door op deze manier de gegevens te verwerken kunnen veranderingen snel worden gesignaleerd. Dit kan door ICT vormgegeven worden, of bij een vervolgonderzoek meegenomen worden (2014-2016).

Stap 6: Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om 'Samen Sterk!' ook te onderzoeken binnen de ambulante zorg en dagbesteding. Dit kan gedaan worden door studenten in schooljaar 2015-2016.

Stap 7: Wanneer 'Samen Sterk!' voor de LVB betrouwbaar, valide en bruikbaar is, kan 'Samen Sterk!' bij andere doelgroepen binnen de gehandicaptenzorg onderzocht worden (matige en ernstige verstandelijke beperking).

